

Anexa 01

Elemente esențiale din evoluția istorică a țesutului urban din ZCP Nicolae Iorga

Analiza evoluției istorice a țesutului urban din ZCP Nicolae Iorga a avut la bază datele colectate din teren precum și o serie de documente cartografice relevante și anume planurile istorice de referință ale orașului București – Borroczyn 1844-1846, Institutul Geografic al Armatei 1895-1899 și 1911, Atelierele Socec & Co 1914, Mihail Pântea 1921, Institutul Cartografic 1931, respectiv ridicările topografice datate în general în 1974 și 1990. De asemenea au fost consultate documente scrise și anume regulamentele urbanistice de referință – 1847 (pentru împărțirea în ocoale), 1848, 1878, 1890, 1928, 1939 (de construcții și alinieri), dar și titluri relevante din literatura secundară.

Zona construită protejată analizată se află în partea de nord vest a orașului, fiind definită de trei artere istorice majore: Calea Victoriei, bd. Lascăr Catargiu și bd. Dacia. ZCP Nicolae Iorga include porțiuni ale străzilor Puțul de Piatră, Gina Patrichi, G-ral Gheorghe Manu, Henri Coandă, Amiral Urseanu, Nicolae Iorga, Visarion și intr. Nicolae Iorga. Zona cuprinde o porțiune extinsă de țesut urban dezvoltat spontan în a doua jumătate a secolului XIX și prima jumătate a secolului XX, ca urmare a trasării unor noi artere (bd. Lascăr Catargiu, bd. Dacia) sau a creșterii importanței străzilor deja existente (Calea Victoriei). Fondul construit din zona Nicolae Iorga este caracterizat prin diversitatea tipologică a arhitecturii de înălțime variabile, construcțiile fiind amplasate în regim izolat sau grupat, dând naștere unui front stradal discontinuu, marcat local de prezența vegetației.

Din compararea situației actuale a ZCP Nicolae Iorga cu cele relevate de planurile istorice de referință rezultă aspectele relevante pentru resursa culturală prezentate în cele ce urmează.

Evoluția ZCP Nicolae Iorga este strâns legată de dezvoltarea principalei artere din zona analizată, Podul Mogoșoaiei (azi, Calea Victoriei), una dintre cele mai vechi străzi ale Bucureștilor, ce străbătea orașul pe direcția nord - sud, pornind din dreptul bisericii Sf. Spiridon Vechi până la bariera Mogoșoaiei (azi Piața Victoriei). Planurile Borroczyn și Papazoglu prezintă o situație specifică orașului de sfârșit de secol XIX, cu parcele de dimensiuni medii și mari, în care maidanele, grădinile și parcelele cu viță de vie domină peisajul urban din zona analizată. Cea mai dens construită arteră este Podul Mogoșoaiei, actualul teritoriu al ZCP Nicolae Iorga, aflat la est de aceasta, fiind în mare parte needificat. Trama stradală nu este încă definitivată, traseele actualelor străzi Puțul de Piatră, Nicolae Iorga (fostă str. Romană), Henri Coandă (fostă str. Cosma și Clopotarii Vechi) și Visarion sunt însă ușor de distins pe planurile istorice de la mijlocul secolului XIX. Principalele repere din zonă sunt bisericile Sf. Vasile¹ și Popa Cosma², ambele amplasate de-a lungul Podului Mogoșoaiei, în mahalalele cu aceleași nume. Construcțiile prezente în limitele zonei analizate sunt reprezentate de locuințe unifamiliale modeste, în general clădiri tip vagon, dispuse în lungul parcelei înguste, cu acces din curte.

Planul Institutului Geografic al Armatei din 1895-1899 prezintă o situație mult diferită: odată cu trasarea arterei majore dispuse pe direcția nord-sud, bd. Colței (azi bd. Lascăr Catargiu) ce leagă cele două piețe urbane de formă circulară recent create, Romană și Victoriei, întreaga zonă cuprinsă între Calea Victoriei și noul bulevard se dezvoltă. Alături de străzile Puțul de Piatră, Romană, Cosma, Clopotarii Vechi și Visarion, a căror trasee sunt prelungite și sistematizate, sunt trasate noi străzi ce asigură legătura dintre cele două artere majore. Printre acestea se numără str. Clopotarii Noi (azi, str. Grigore Alexandrescu), o nouă stradă perpendiculară pe Puțul de Piatră, ce păstrează însă aceeași denumire (azi, str. Gina Patrichi), str. Verde (azi, str. Gheorghe Manu) și str. Brutaru (azi, str. Amiral Urseanu). Cu toate că are loc o

¹ Conform pisaniei amplasate în zona de intrare a edificiului de cult, biserica veche din lemn a fost distrusă de cutremurul din 1838 și refăcută din zid în anul 1847.

² Conform inscripției pe frontispiciul bisericii „Sfântul Nicolae” – Tabacu a fost construită în 1864 pe locul fostei biserici Popa Cosma.

densificare a fondului construit din zona analizată, fronturile nou-creatului bd. Colței, definite prin parcele de dimensiuni medii și formă relative regulată, sunt în mare parte needificate, noile clădiri deschizându-se spre străzile secundare amintite anterior. Planul din 1911 prezintă o situație similară cu cea a planului anterior, atât din punctul de vedere al tramei stradale cât și din cel al parcelarului, cu unele modificări în ceea ce privește fondul construit. Astfel, apar o serie de construcții pe cele două laturi care mărginesc segmentul nordic al noului bulevard, definit prin fronturi discontinue, marcate de clădiri dispuse în regim grupat sau izolat, în general retrase de la aliniament. Alături de locuințele modeste construite în ultima parte a secolului XIX și începutul secolului XX, în zona analizată pot fi identificate locuințe cu un grad ridicat de confort aparținând burgheziei bucureștene. Astfel de construcții apar atât spre noul bulevard, cât și pe străzile din interiorul ZCP Nicolae Iorga.

Perioada interbelică aduce o serie de modificări importante la nivelul tramei stradale și a țesutului urban din ZCP Nicolae Iorga. În această perioadă este trasată actuala intrare Nicolae Iorga și se definitivează amprenta parcului cu același nume. În plus, are loc o densificare a fondului construit din zona analizată și a țesutului urban din împrejurii, prin realizarea unor clădiri cu regim de înălțime mult mai ridicat, constând în blockhaus-uri moderniste și edificii tip vilă de factură neo-românească. Astfel de clădiri sunt construite atât de-a lungul Căii Victoriei și a bd. Lascăr Catargiu, cât și pe străzile din interiorul ZCP Nicolae Iorga, imobilele interbelice fiind amplasate preponderent în vecinătatea celor două artere majore care delimitează zona analizată. Intervenții semnificative de remodelare a fondului construit pot fi identificate pe străzile Gh. Manu, Nicolae Iorga, Henri Coandă sau intr. Nicolae Iorga.

A doua jumătate a secolului XX nu aduce modificări majore față de situația prezentă anterior. Planul cadastral din 1974 relevă mici modificări la nivelul tramei stradale și a fondului construit, prezentând însă o serie de schimbări semnificative ale profilului funcțional din zonă. Astfel, un număr important de clădiri monumentale, foste locuințe unifamiliale cu grad ridicat de confort, sunt transformate în sedii ale unor instituții publice sau ambasade. În plus, în ZCP Nicolae Iorga sunt realizate mici inserții punctuale reprezentate în general de locuințe unifamiliale sau clădiri destinate unor funcțiuni publice, care însă nu afectează caracterul zonei. Nici ultimele decenii ale secolului trecut nu aduc schimbări importante în ceea ce privește conformarea fondului construit din zonă, ZCP Nicolae Iorga menținându-și în mare parte caracterul rezidențial.

Începutul secolului XXI aduce însă schimbări majore în ceea ce privește conformarea fondului construit și a profilului funcțional istoric din zonă. Deși limitate ca număr, noile inserții sunt destinate locuirii colective, spațiilor de birouri sau altor funcțiuni publice, fiind în general construcții masive, cu un regim de înălțime ridicat, în dezacord cu arhitectura zonei.